

**ЛІНГВОПОЕТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ
У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. К. ДЖЕРОМА
Й О. ГЕНРІ ТА ЇХ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ)**

**LINGUOPOETIC MEANS OF THE COMIC AND THEIR RENDERING
IN TRANSLATION (BASED ON THE WORKS BY J.K. JEROME
AND O. HENRY AND THEIR UKRAINIAN TRANSLATIONS)**

Савіна Ю.О.,
orcid.org/0000-0002-8197-758X
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

У статті на матеріалі малої прози Дж. К. Джерома та О. Генрі визначено характерні риси лінгвопоетичних засобів створення комічного. Виявлено, що набір таких засобів у британській та американській художній літературі відрізняється, зумовлюючи різний підхід до їх відтворення у процесі перекладу. Британський гумор тягнє до іронії та метафор, і їх відтворення вимагає мінімальних перетворень у процесі перекладу. Американському ж гумору притаманне використання гіпербол та зевгми, що вимагає адаптації тексту у процесі перекладу та застосування більш ґрунтовних перетворень. У цілому стратегія відтворення лінгвопоетичних засобів створення комічного у процесі перекладу повинна базуватися не на самому засобі, а на тому ефекті, який він повинен справляти на читача.

Ключові слова: гумор, комічне, мала проза, переклад, лінгвопоетичні засоби створення комічного.

В статье на материале малой прозы Дж. К. Джерома и О. Генри определены характерные черты лингвопоэтических средств создания комического. Выявлено, что набор таких средств в британской и американской художественной литературе отличается, обуславливая разный подход к их передаче в процессе перевода. Британский юмор тяготеет к иронии и метафорам, и их передача требует минимальных преобразований при переводе. Для американского же юмора характерно использование гипербол и зевгмы, что требует адаптации текста при переводе и применения более глубоких преобразований. В целом стратегия передачи лингвопоэтических средств создания комического при переводе должна базироваться не на самом средстве, а на том эффекте, который оно должно производить на читателя.

Ключевые слова: юмор, комическое, малая проза, перевод, лингвопоэтические средства создания комического.

The article determines the characteristic features of the linguopoetic means of creating the comic based on flash fiction by J. K. Jerome and O. Henry. It was revealed that a set of such means in British and American literature is different causing different approach to rendering them in translation. British humor tends to irony and metaphors, and its rendering in translation requires minimal changes. American humor is characterized by the use of hyperbole and zeugma requiring adapting the text of the translation and application of transformations supposing more fundamental changes. In general, the strategy of rendering linguopoetic means of creating the comic in translation should be based not on the means itself but on the effect that it has to produce on the reader.

Key words: humor, comic, flash fiction, translation, linguopoetic means of creating the comic.

Постановка проблеми. Проблема визначення комічного з позицій лінгвопоетики, яка є органічним поєднанням літературознавства, лінгвостилістики та лінгвістики, нерозривно пов'язана з формами існування комічного і створюваними в мові комічними ефектами. Звернення до розгляду мовних засобів, за допомогою яких текст набуває комічного навантаження, актуальне для розв'язання питань, пов'язаних із процесами формування комунікативної доцільності мови та прагматичної спрямованості висловлювання, а вивчення проблем відтворення лінгвопоетичних засобів створення комічного є актуальною проблемою сучасного перекладознавства з огляду на те, що всі когнітивні процеси, які беруть участь у творенні комічного в художньому тексті, врешті-

решт, знаходять своє відображення саме в лінгвопоетичних засобах, які постають вербальною репрезентацією таких процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Полемика про сутність комізму як про предмет літератури і лінгвістики, яка йде від античності, ще й досі залишається актуальною для лінгвопоетологів (А. Вулліс [1], І. В. Гюббенет [2], Б. Дземідок [3], С. Коншина [4], Г. Кязимов [5], О. Лук [6], А. Макарян [7], В. Новіков [8], Г. Плеханов [9], С. Походня [10], І. Ситіна [11], О. Телятнікова [12], П. Ткачов [13], О. Улибіна [14], К. Шохін [15] та ін.). Лінгвопоетологи виділяють переважно такі форми комічного, як: гумор, іронія, сарказм, сатира (Ю. Борєв [16], В. Пропп [17] та ін.).

Проблеми відтворення комічного в перекладі багато років привертають увагу дослідників різних галузей науки. Навіть у XXI ст. чисельними є дослідження, що ставили на меті знайти найбільш ефективні способи відтворення комічного в перекладах: роботи Дж. Вандаела [18], А. Кам'янець [19], Р. Колесник [20], І. Корунця [21], Н. Корюкіної [22], Т. Некряч [19], О. Ребрія [23] та ін. Проблема застосування окремих перекладацьких трансформацій у процесі відтворення комічного присвячені дослідження О. Кагановської [24], О. Содея [25]. Однак досі наявна необхідність проведення перекладознавчих досліджень у сфері відтворення комічного, зокрема подальшого вивчення лінгвопоетичних засобів творення комічного, властивих окремим авторам та їх творам, у перекладі.

Постановка завдання. Завдання цієї статті – прослідкувати специфіку лінгвопоетичних засобів творення комічного в малій прозі Дж. К. Джерома та О. Генрі та визначити особливості застосування перекладацьких трансформацій у процесі відтворення наведених засобів в українськомовних перекладах.

Виклад основного матеріалу. Комічне існує у чотирьох основних формах: гумор, іронія, сарказм, сатира. Гумор (англ. *humour*; «норовливий настрій»), походить від лат. *umor* – «тілесна рідина», відповідно до античного вчення про співвідношення чотирьох тілесних рідин, які визначають чотири види темпераменту та характеру людини, або від Lat. *humor* за помилковою аналогією з *humus* – «земля, ґрунт») належить до особливого виду комічного, який поєднує в собі насмішку та співчуття. На відміну від сатири та іронії, в гуморі під маскою смішного таїться серйозне ставлення до предмету сміху і навіть виправдання, що забезпечує гумору більш цілісне відображення сутності явища. У гуморі «діалектика фантазії» відкриває за нікчемним – велике, за безумством – мудрість, за смішним – сумне, або, як казав М. Гоголь, «незримі світові сльози» [26, с. 266]. Існує декілька шляхів реалізації гумору: 1) комічна несподіванка в розвитку сюжету, в діях та висловлюваннях героїв; 2) порушення змістовного поєднання, поєднання явищ, предметів, проявів яких не можна поєднати; 3) використання в одному тексті слів із різним стилістичним забарвленням, гумористичні неологізми.

Іронія (від грецьк. *eironeia* – «лицемірство, лукавство або прихований глум») – художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення. У Платона «іро-

нія – це не просто обман і пустослів'я, це те, що є обманом тільки із зовнішньої сторони, те, що, по суті, втілює повну протилежність тому, що не висловлюється. Це – насмішка або знуцання, які містять у собі дуже ясний відбиток мети, спрямованої на те, щоб під виглядом самоприниження домагатися вищої справедливості» [27, с. 185]. Найбільш яскравим носієм такого втілення іронії був Сократ. Сократова іронія – форма самоіронії, побудована таким чином, що об'єкт, до якого вона звернена, немов самостійно приходиться до закономірних логічних висновків і знаходить прихований сенс іронічного висловлювання, дотримуючись посилення того, хто «не знає істини». Таким чином, іронія Сократа заперечує реальну істину і суб'єктивне уявлення про неї. У «Нікомаховій етиці» Аристотель співвідносить у наступному ряді поняття «хвастощі – істина – іронія». Удавання в бік перебільшення є хвастощі, удавання в бік применшення – іронія [28, с. 264]. У Аристофана, як і в багатьох античних авторів, іронія – це просто обман. У традиціях риторики іронією прийнято позначати фігуру мови, в якій буквальний зміст протиставлений прихованому, внутрішньому, тобто похвала побудована таким чином, що за нею відчувається деякий докір, невдоволення й насмішка. Завдяки Аристотелеві вважається, що іронія – найбільш сприятливий вид сміху для вільної людини, оскільки той, хто користується нею, визиває сміх заради власного задоволення [28, с. 264].

Незважаючи на дискусійно-суперечливий характер питання про сутність іронії як різновиду комізму, у XX ст. її духом уже була сповнена практично вся духовна культура, особливо культура постмодерністської орієнтації. Провідний російський дослідник категорій естетики Ю. Борев [29] визначає іронію як один із відтінків комедійного сміху, як одну із форм емоційної критики, у процесі якої за позитивною оцінкою прихована гостра насмішка. Іронія удавано вихваляє ті якості, які, по суті, заперечує, саме тому вона має подвійний зміст: прямий, буквальний, і прихований.

Сарказм (від лат. *sarcasmos* або грецьк. *Sarkasmos* – «глузувати, насміхатись») – зла й уїдлива насмішка, вищий ступінь іронії, троп і засіб комічності, в основі якого лежить гострий дошкульний глум, сповнений презирства. Сарказм заснований не лише на посиленому контрасті між тим, що висловлюється, але і на безпосередньому навмисному оголенні того, що мається на увазі [30]. Сарказм завжди містить у собі негативне забарвлення та вказує на недоліки людини, предмета або явища. Як і сатира, сарказм містить

у собі боротьбу з неприйнятними явищами дійсності через осміяння їх.

Сатира (від лат. *satura* – «змішана страва» або «усякий мотлох та непотріб») – різновид комізму, сутність якого полягає в гострій критиці окремих осіб, людських груп чи суспільства з висміюванням або навіть із гнівним судженням щодо вад і негативних явищ у різних сферах індивідуального, політичного та суспільного життя, які суперечать загальнообов'язковим принципам чи сталим ідеалам. Художніми засобами сатири, які виокремлюються в різних літературних жанрах (поезії, прозі, драматургії), можна назвати гротеск, пародію, іронію. В образотворчому мистецтві виділяють гумористично-сатиричний малюнок, або карикатуру.

Дослідники [31; 32] стверджують, що якщо порівнювати сміх гумористичний і сатиричний, не важко помітити принципову різницю: в першому випадку він більш схиляється до універсальної посмішки, доволі часто розповсюджується і на того, хто сміється, в той час як у сатиричних творах авторська суб'єктивність проявляється інакше, насамперед, у відвертій публіцистичності, яка вказує на неподоланий кордон між моральним світом художника та головним об'єктом насмішки. Сатирики дуже часто схиляються до використання прийомів деформації, створення карикатури, гіперболи та гротеску. Деякі теоретики здатні бачити в карикатурі і, більш того, у гротеску невід'ємну частину сатири.

Окреслюючи загальні риси існуючих форм комічного, варто звернути увагу на прийоми і мовні засоби створення комічного, які в лінгвістичних роботах отримали певне, проте не досить системне вивчення, отже, проблема дослідження мови комізму не перестає бути об'єктом пильного наукового інтересу філологів.

Серед найбільш ранніх, але, безумовно, таких, що заслуговують на увагу в даній роботі, досліджень, спрямованих на вивчення мовних засобів комічного, слід зазначити працю В.В. Виноградова [33] і О.А. Земської [34]. В.В. Виноградов концентрував своє дослідження на раптовому поєднанні слів і виразів, які не є однаковими за значенням, комічних каламбурх, та особливо виділяв метафору, що ґрунтується на іронічному порівнянні людей із тваринами або рослинами [33]. О.А. Земська, виділяючи основні мовні прийоми комічного, акцентує увагу на перевазі лексичного потенціалу мовних одиниць у процесі створення комізму і зазначає, що буквально тлумачення переносного значення слова, зіткнення в одному контексті різних зна-

чень багатозначного слова або співзвучних слів, порушення смислового зв'язку між словами в словосполученні, порівняння, персоніфікація, а також деякі тропи (метафора, гіпербола, перифраз) відіграють найважливішу роль у створенні комізму [34].

На такому підході наполягає і Н.К. Саліхова. Аналізуючи мовну природу і функціональні характеристики іронії, дослідниця ще не виходить за межі вивчення лексичного рівня тексту. У колі її інтересів лежить мовно-семантичний потенціал певних лексичних шарів і реєстрів (літературно-книжкова лексика, емоційно-оцінна лексика позитивної та негативної орієнтації) і їх здатність до контекстуального переосмислення [35, с. 10]. Б. Дземідок відокремлює п'ять прийомів створення комічного, заснованих на використанні стилістичного потенціалу мовних одиниць і фігур мовлення: 1) видозміна та деформація явищ; 2) неочікувані ефекти; 3) нерозмірність; 4) уявне поєднання абсолютно різнорідних явищ; 5) створення явищ, які за видимістю або за своєю суттю відхиляються від логічної норми [3, с. 10].

У більш пізніх фундаментальних дослідженнях (К. Жук [36]; Г. Кязимов [5]; С. Походня [10] та ін.) простежується поступове розширення поглядів на участь стилістичних засобів у створенні комічного та зміщення акценту з домінуючої ролі лексико-семантичних засобів мови в цьому процесі в бік синтактико-семантичних. Дійсно, вивчення лексичного рівня існування художнього тексту надає широкі можливості для розглядання специфіки комічного навантаження висловлювання. Однак такий підхід є дещо обмеженим і несистемним, оскільки системність аналізу передбачає його цілісність.

Подоланню цього недоліку частково присвячена робота А. В. Сергієнко [37], у якій дослідниця, знов приділяючи особливу увагу лексико-семантичним засобам (полісемії, синонімії, антонімії, омонімії, фразеології; образному осмисленню слова через порівняння, метафору, епітет, гіперболу; розширенню смислової структури слова в контексті), на друге місце ставить синтактико-семантичні засоби (приєднання конструкцій, інверсія, перерахування). Як зазначає Г. Кязимов, коло засобів комічного відоме: сюди відносяться всі значимі одиниці мови: слова, вирази, словосполучення, речення та тексти. Можливості кожної із цієї одиниці безграничні під час створення комічного. Наприклад, у якості засобу комічного автор відмічає мовну одиницю – «слово». Говорячи про роль «слова як засобу комічного», автор має на увазі функціо-

нально-стилістичну роль загальноновживаних слів, архаїзмів і діалектизмів, неологізмів, термінів і термінологічних слів, професіоналізмів, запозичених слів і вульгаризмів, жаргонізмів, власних назв особистостей, предметів і простору, прізвиськ і титулів [5, с. 236].

Заглиблюючись в окремі випадки використання мовних одиниць із метою створення ефекту комізму, К.С. Жук доходить висновку, що не всі прийоми комічного знаходяться в однаково активних відношеннях із лексичними та граматичними засобами мови. Наприклад, ситуативно зумовлена іронія, контраст, комічне перебільшення й ефект уведення в оману знаходяться в меншій залежності від елементів мови, ніж інші [36, с. 2]. На системному підході як найбільш продуктивному наполягає й В. Капацінська у своєму дисертаційному дослідженні: «Мовні засоби утворюються з одиниць різних мовних рівнів [...]. Мова створює лише передумови для утворення іронічного чи гумористичного змісту тексту. Формується же зміст шляхом застосування в мові різних засобів (навіть і власне авторських), які вступають у зв'язки і відношення з іншими засобами. Далеко не всі одиниці мови несуть у собі жартівливий або іронічний відтінок значення, проте взаємодіючи в мові з іншими одиницями, вони беруть участь у формуванні гумору чи іронії» [38, с. 12]. Зазначимо, що у згаданій праці поглиблюються погляди С.І. Походні [10] на цілісний порівневий аналіз тексту, метою якого є виявлення функцій і взаємодії всіх (а не лише лексико-семантичних) мовних засобів створення комічного.

Згідно із класифікацією С.І. Походні на лексичному рівні комічне реалізується шляхом уживання окремих самостійних слів, вільних слово-

сполучень, полісемантичних слів в одночасній реалізації декількох значень та авторських новостворень. Серед синтаксичних засобів створення комічного дослідниця виокремлює такі: транспозиція синтаксичних структур, риторичні питання, відокремлені синтаксичні конструкції, вставні речення, речення зі вставними словами і словосполученнями, неповні речення, розгорнуті синтаксичні конструкції з різними видами зв'язку. На рівні тексту комічне виявляється завдяки контексту, повторам, цитуванню, алюзіям та їх декодуванню, іронічному змішанню реєстрів і стилів мовлення [10, с. 78]. Наприклад, використання семантико-стилістичних повторів є одним із найбільш дієвих прийомів, що створюють комічний ефект, адже з кожним разом слово, що повторюється, може отримувати не тільки більшу виразність, але й додаткове значення. Аналогічна функція підсилення комічного ефекту виконується і семантико-синтаксичним повтором.

Аналіз мовних засобів створення комічного у творах Дж. К. Джерома та О. Генрі дозволив зробити висновок про те, що мовні засоби створення комічного у творах письменників мають як спільні, так і відмінні риси (див. рис. 1).

Основними лінгвопоетичними засобами створення комічного в малій прозі Дж. К. Джерома постають, таким чином, іронія (20,1%), властива взагалі всьому англійському гумору, метафора (17,9%) як показник творчого переосмислення оточуючої реальності, порівняння (15,7%), покликане знаходити комічне у властивостях предметів та явищ у процесі їх порівняння, та персоніфікація (14,2%), яка створює комічне, надаючи неживим об'єктам властивостей живих. О. Генрі, у свою чергу, використовує у своїх тво-

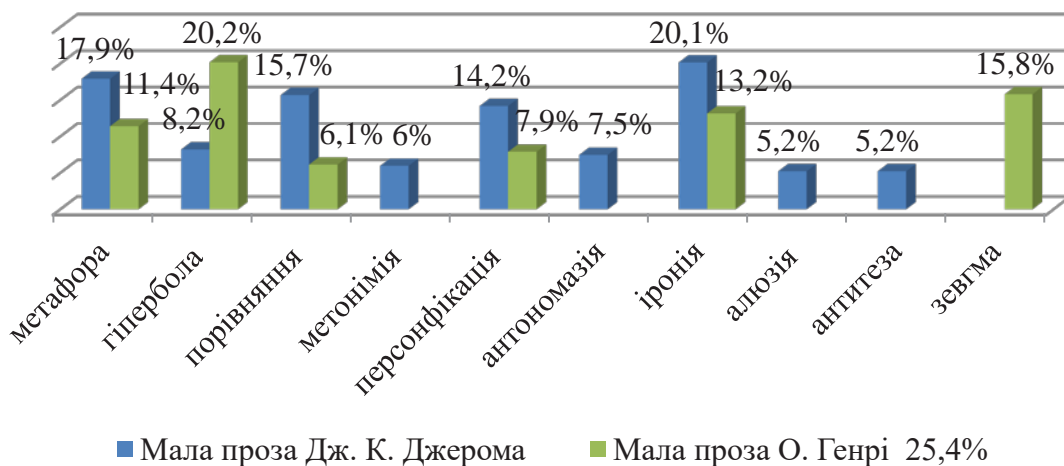

Рис. 1. Лінгвопоетичні засоби створення комічного у творах Дж. К. Джерома та О. Генрі

рах такі лінгвопоетичні засоби створення комічного, більш властиві американському гумору, як гіпербола (20,2%), за допомогою якого якості певного об'єкта чи явища доводяться до абсурду, зевгма (15,8%), яка дозволяє створити «непоєднані» поєднання в межах одного контексту, іронія (13,2%) як засіб виразити насмішку кимось або чимось, та метафора (11,4%).

Специфічний добір лінгвопоетичних засобів творення комічного у творах британського та американського письменників призводить до того, що співвідношення засобів відтворення комічного у процесі перекладу таких текстів також відрізняється. Наприклад, для передачі іронічних висловлювань застосовуються перекладацькі трансформації, що передбачають мінімальні зміни в тексті: *“Sea-side!” said my brother-in-law, pressing the ticket affectionately into his hand; “why, you’ll have enough to last you a lifetime; and as for exercise! why, you’ll get more exercise, sitting down on that ship, than you would turning somersaults on dry land.” He himself – my brother-in-law – came back by train. He said the NorthWestern Railway was healthy enough for him* [39, с. 14] – «Море! – вигукнув мій свояк, люб'язно всовуючи квиток йому в руку. – Та там його стільки, що тобі вистачить до кінця твого життя. А гімнастика! Достатньо тільки сісти на цей пароплав, і в тебе буде більше гімнастики, ніж усі твої викрутаси тут на суші». Сам він, мій свояк, повернувся назад потягом. Він казав, що Північно-Західна залізниця цілком сприятлива для його здоров'я [40, с. 20]. Зокрема, у процесі передачі його висловлювання застосовується транспозиція: *you’ll get more exercise, sitting down on that ship, than you would turning somersaults on dry land – достатньо тільки сісти на цей пароплав, і в тебе буде більше гімнастики, ніж усі твої викрутаси тут на суші*; конкретизація *ship – пароплав, exercise – гімнастика*; вилучення *turning*, що, однак, компенсується стилістичним навантаженням іменника *викрутаси*; додавання сполучника *що*.

За допомогою антитези, що базується на гіперболі, О. Генрі створює смішну ситуацію, спочатку розповідаючи про талант хлопчика, а потім підкреслюючи, що результати роботи цього талановитого хлопчика були обрамлені і вивішені у вікні аптеки на боці вуха кукурудза з нерівномірним числом рядків, що викликає відчуття несумісності двох ідей: *Joe Larrabee came out of the post-oak flats of the Middle West pulsing with a genius for pictorial art. At six he drew a picture of the town pump with a prominent citizen passing it hastily. This effort was framed and hung in the drug store window by the side of the ear of corn with an*

uneven number of rows [41, с. 22] – *Джо Лерребі, палаючи пристрастю до образотворчого мистецтва, прибув з рівнин Середнього Заходу, де ростуть вікові дуби. У шість років він намалював картину, на якій зобразив міську водокачку і відомого городянина, що йшов повз неї. Цей результат – плід творчих зусиль, вставили в раму й вивісили у вітрині аптеки поряд з качаном кукурудзи, зерна в якому склали непарне число рядків* [42, с. 20]. У процесі перекладу наведеного фрагменту застосовуються такі трансформації, як модуляція *genius – пристрасть*; транспозиція *Joe Larrabee came out of the post-oak flats of the Middle West pulsing with a genius for pictorial art – Джо Лерребі, палаючи пристрастю до образотворчого мистецтва, прибув з рівнин Середнього Заходу, де ростуть вікові дуби*. Додавання метафоричного виразу *плід творчих зусиль* у процесі перекладу наведеного фрагменту дозволяє посилити контраст, роблячи його більш очевидним для читача. Таким чином, у процесі відтворення лінгвопоетичних засобів американського гумору перетворення є більш ґрунтовними, що зумовлене сутністю самих таких засобів.

Висновки. У ході дослідження виявлено, що основними формами комічного є гумор, іронія, сарказм та сатира, які відрізняються тональністю комічного – від доброзичливого сміху до відкритого знущання. Наведені форми комічного завжди мають свою текстову реалізацію – лінгвопоетичні засоби створення комічного. У контексті малої прози основними лінгвопоетичними засобами створення комічного є іронія, метафора, порівняння, персоніфікація – для творів Дж. К. Джерома, та гіпербола, зевгма, іронія і метафора – для О. Генрі. Відповідно, співвідношення засобів відтворення комічного у процесі перекладу таких текстів також відрізняється: лінгвопоетичні засоби творення комічного у творах Дж. К. Джерома відтворюються в українськомовних перекладах із незначними перетвореннями на лексичному та граматичному рівнях (транспозиція, конкретизація, додавання сполучників), у той час як у процесі відтворення творів О. Генрі більш типовими є модуляція і додавання цілих виразів.

До перспектив подальших розвідок відносимо аналіз культурного фону письменника, що дозволить розкрити специфічні для культури лінгвопоетичні засоби комічного, втілені в їх текстах, і краще зрозуміти особливості вибору стратегій перекладу для відтворення комічного в текстах, призначених для сприйняття представниками інших культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вулис А. В лаборатории смеха. Москва : Художественная литература, 1966. 143 с.
2. Гюббенет И.В. К проблеме понимания литературно-художественного текста (на материале английского языка). Москва : Изд. Московского университета, 1981. 110 с.
3. Дземидок Б. О комическом. Москва : Прогресс, 1974. 223 с.
4. Коншина С.Г. Комический текст в аспекте его структурирования и понимания. Москва, 2006. 24 с.
5. Кязимов Г. Теория комического. Проблема языковых средств и языковых приемов. Баку : Асполиграф, 2004. 266 с.
6. Лук А.Н. Юмор, остроумие, творчество. Москва : Искусство, 1977. 182 с.
7. Макарян А. О сатире / пер. с армянского. Москва : Советский писатель, 1967. 381 с.
8. Новиков В.И. Книга о пародии. Москва : Советский писатель, 1989. 540 с.
9. Плеханов Г.В. Литература и эстетика. Москва : Гослитиздат, 1968. 670 с.
10. Походня С.И. Языковые средства и виды реализации иронии. Киев : Наукова Думка, 1989. 126 с.
11. Сытина И.К. Риторическая целесообразность соединения лексических единиц разных пластов языков в публичном (публицистическом тексте). *Актуальные вопросы лексикологии и фразеологии : сб. науч. ст., посвященных 90-летию со дня рождения В.Л. Архангельского*. Тула : ТПГУ имени Л. Толстого, 2005. С. 15–23.
12. Телятникова О.Н. Художественный текст комической направленности в аспекте его интерпретации. *Известия Самарского НЦ РАН*. 2009. Т. 11. 4(6). С. 1613–1618.
13. Ткачев П.И. Сатиры злой звенящая строка. Москва : Минск, 1980. 161 с.
14. Улыбина Е.В. Правильные и неправильные тексты. *Текст как объект многоаспектного исследования : сб. ст. научно-методического семинара «TEXTUS»*. 1998. № 3. Ч. 1. С. 70–74.
15. Шохин К.В. О трагическом герое и комическом персонаже. Москва : Искусство, 1961. 51 с.
16. Боров Ю.Б. Комическое. Москва : Искусство, 1970. 246 с.
17. Пропп В.Я. Ритуальный смех в фольклоре. *Ученые записки Ленинградского государственного университета*. 1939. № 3. № 46. С. 174–204.
18. Vandaele J. Introduction: (Re-)Constructing Humour: Meanings and Means. *Translating Humour. Manchester: St. Jerome Publishing*. 2002. P. 149–170.
19. Кам'янець А.Б., Некряч Т.Є. Інтертекстуальна іронія і переклад. Київ : Видавець Карпенко В.М., 2010. 176 с.
20. Колесник Р.С. Відтворення комічного у художньому перекладі (на матеріалі перекладів творів німецькомовних авторів ХХ століття). Київ, 2011. 259 с.
21. Корунець І. Доместикація як засіб збагачення національних мов і літератур. Український журнал іноземної літератури Всесвіт. URL : <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/984/41/> (дата звернення : 09.05.2019).
22. Корюкина Н.В. Комическое в художественном тексте и его межкультурная транслируемость (на материале произведений М. Зоценко и С. Довлатова и их англоязычных переводов). Екатеринбург, 2008. 175 с.
23. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.
24. Кагановська О.М. Відтворення комічного у художньому перекладі авторських казок. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2014. № 49. С. 314–317.
25. Содель О.С. Застосування лексико-семантичних перекладацьких трансформацій як спосіб відтворення семантичних особливостей англійськомовних анекдотів. *Інтернаука*. 2018. № 16(56). С. 22–34.
26. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи: В.Т. Бусел, М.Д. Василева-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
27. Платон. Законы. Избранные диалоги. Москва : Мысль, 1965. 380 с.
28. Аристотель. Полное собрание сочинений : в 4 т. Метеорология / сост. М.Б. Митин и др. Москва : Мысль, 1981. Т. 3. С. 264–266.
29. Боров Ю.Б. Эстетика. URL : <http://www.gumer.info/bibliotek.Buks/Culture/Borev/04.php> (дата звернення : 09.05.2019).
30. Сарказм. URL : http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/32521/сарказм (дата звернення : 09.05.2019).
31. Ершов Л. Сатира и современность. Москва : Современник, 1978. 267 с.
32. Івакін Ю.О. Гумор і сатира: пародії, оповідання, памфлети, фейлетони. Київ : Дніпро, 1986. 421 с.
33. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. Москва : Художественная литература, 1959. 665 с.
34. Земская Е.А. Речевые приемы комического в советской литературе. *Исследования по языку советских писателей*. Москва : Наука, 1959. С. 215–278.
35. Салихова Н.К. Языковая природа и функциональная характеристика стилистического приема иронии. Москва, 1976. 24 с.

36. Жук Е.Е. Особенности изучения языковых средств комического и их перевода (на примере произведений О. Генри и П. Г. Вудхауса). *Вестник Адыгейского гос. университета*. 2012. № 2. С. 1–2.
37. Сергиенко А.В. Языковые возможности реализации иронии как разновидности импликации в художественных текстах. Саратов, 1995. 18 с.
38. Капацинская В.М. Обучение студентов педагогического вуза речевым средствам создания юмора и иронии. Нижний Новгород, 1996. 238 с.
39. Jerome K. Jerome. *Three Men in a Boat*. London : Wordsworth, 2008. 171 p.
40. Джером К. Джером. Троє в одному човні (якщо не рахувати собаки) / пер. з англ. О. Якушик. Київ : Країна Мрій, 2011. 176 с.
41. Henry O. *A Service of Love. Henry O. The Four Million. 100 selected stories*. London : Wordsworth Edition Limited, 1995. С. 21–26.
42. Генрі О. Жертви любові. *Генрі О. Останній листок*. Київ : Фоліо, 2018. С. 20–27.

УДК 811.112.2=161.2'374.2:61]-026.39

ПЕРЕКЛАД ЯК СИМУЛЯКР ТА СИМУЛЯКРИ В ПЕРЕКЛАДІ

TRANSLATION AS A SIMULACRUM AND SIMULACRA IN TRANSLATION

Сайко М.А.,

orcid.org/0000-0001-8098-0595

аспірант катедри германської філології та перекладу

Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У запропонованому дослідженні переклад розглядається як симулякр вперше в українському перекладознавстві. Доведено, що переклад є гіперреальністю, себто симулякром третього порядку, для якого підробка (перший порядок) та серійність (другий порядок) є лише початковими формами. Розвідка провадиться на площині спеціальних текстів (зокрема медичних), що уможливує вивчення термінів-відповідників крізь призму симулякрів. Встановлено, що в контексті державних процесів термінотворення та стандартизації термінології фахові словники можуть виступати рушійною силою влади задля очолення «шахівниці перекладу», території суцільного маніпулювання знаками та кодами.

Ключові слова: переклад, маніпуляція, симуляція, симулякр, гіперреальність, медична термінологія.

В предложенном исследовании перевод рассматривается как симулякр впервые в украинском переводоведении. Доказано, что перевод является гиперреальностью, то есть симулякром третьего порядка, для которого подделка (первый порядок) и серийность (второй порядок) является лишь начальными формами. Исследование проводится в плоскости специальных текстов (в частности, медицинских), что делает возможным изучение терминов-соответствий сквозь призму симулякров. Установлено, что в контексте государственных процессов терминообразования и стандартизации терминологии профессиональные словари могут выступать движущей силой власти для возглавления «шахматной доски перевода», территории сплошного манипулирования знаками и кодами.

Ключевые слова: перевод, манипуляция, симуляция, симулякр, гиперреальность, медицинская терминология.

In the proposed research translation is viewed as a simulacrum in the Ukrainian translation studies for the first time. It is proved that translation refers to hyperreality, meaning it is the simulacrum of the third order for which the falsification (the first order) and mass production (the second order) are only initial forms. The research has been carried out on the basis of special texts (specifically medical ones). This makes it possible to study equivalent terms through the prism of simulacra. It has been established that in the context of state processes of term formation and standardization professional dictionaries can act as a driving force for the authority leadership on the «translation chessboard», the territory of continuous manipulation of signs and codes.

Key words: translation, manipulation, simulation, simulacrum, hyperreality, medical terminology.

Актуальність запропонованої розвідки полягає у висвітленні симуляційної природи перекладацького процесу на прикладі симулякрів у перекладі спеціальних текстів, зокрема медичних, у контексті унормування відповідної термінології. **Порушуване питання** стосується передусім перекладу спеціальних текстів та укладання

фахових словників як рушійної сили нормативного термінотворення і стандартизації української медичної термінології. **Мета** провадження цього дослідження полягає у вивченні перекладу як симулякра третього порядку, гіперреальності з низкою конкретних знакових симулякрів, зокрема термінологічних. Термінологічним симулякром